

Temanotat

Kollaboratørvirksomhet i de palestinske områdene

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2009

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Palestina: Kollaboratørvirksomhet i De palestinske områdene**

SUMMARY

Palestinians engaged in selling property to Israelis and Palestinians who cooperate with the Israeli intelligence services, are considered to be collaborators, and risk reactions from militant Palestinian groups or The Palestinian authority. A number of alleged collaborators are known to have been killed previously by militant groups. However, there have been only a few such cases over the last couple of years, except for during and immediately after the Israeli military offensive in Gaza in December and January 2008/2009, when more than twenty alleged collaborators were killed. The Palestinian authority have prosecuted some collaborators and sentenced them to death or prison terms. Others have been jailed without charges.

SAMMENDRAG

Palestinere som selger eiendommer til israelere eller som samarbeider med israelsk etterretningstjeneste blir sett på som kollaboratører, og risikerer reaksjoner fra militante palestinske grupper eller fra de palestinske selvstyremyndighetene. En rekke palestinere har tidligere blitt drept av militante grupper på bakgrunn av kollaboratøranklager. Det har imidlertid vært få slike saker de siste årene, med unntak av under og etter den israelske militæroffensiven mot Gaza i desember og januar 2008/2009, hvor et tjuetalls mistenkte kollaboratører ble drept. De palestinske selvstyremyndighetene har rettsforfulgt enkelte kollaboratører og idømt disse dødsstraff eller fengselsstraffer. Andre har blitt fengslet uten at det har blitt tatt ut siktelser.

INNHold

1. Innledning	5
2. Palestinske kollaboratører og ulike former for kollaboratørvirksomhet	5
2.1 Israelsk rekruttering av informanter	6
2.2 Israelsk beskyttelse av kollaboratører.....	7
2.2.1 Hvem gis beskyttelse i Israel?	8
3. Den første intifadaen (1987–1993)	8
4. Tiden etter etableringen av selvstyremyndighetene (1994–2000)	9
4.1 Fengsling og rettsforfølgelse	10
4.2 Kontraspionasje	10
5. Al-Aqsa-intifadaen og situasjonen i dag (2000-2009)	11
5.1 Utenomrettslig straff fra militante grupper.....	11
5.1.1 Reaksjoner mot kollaboratører i forbindelse med krigen i Gaza vinteren 2008/2009.	12
5.2 Fengsling og rettsforfølgelse i dag	13
5.3 Dødsstraff	13
6. Falske anklager om kollaboratørvirksomhet	14
7. Referanser	15

1. INNLEDNING

I de palestinske områdene, Vestbredden og Gaza, refererer begrepet ”kollaboratør” til palestinere som på en eller annen måte samarbeider med Israel og som i prosessen forråder sitt eget folk. Fenomenet synes å være relativt utbredt, og man kjenner til tallrike eksempler på at kollaboratører har blitt drept eller utsatt for andre typer straffereaksjoner fra militante palestinske grupper. Også de palestinske selvstyremyndighetene har reagert ovenfor kollaboratørene med fengsling og rettsforfølgelse.

Dette notatet beskriver ulike former for kollaboratørvirksomhet, samt hvilke reaksjoner kollaboratørene har blitt utsatt for. Det legges vekt på å beskrive hvilke reaksjoner ulike former for kollaboratørvirksomhet kan bli møtt med i dag. Det gis også en kort fremstilling av hva Israel har gjort, og gjør, for å beskytte kollaboratørene.

Notatet bygger på offentlig tilgjengelig informasjon i form av trykte publikasjoner og online publikasjoner. En del informasjon er også hentet fra samtaler med forskere og representanter for internasjonale organisasjoner og lokale menneskerettighetsorganisasjoner i forbindelse med Landinfos tjenestereiser til de palestinske områdene i mars 2008 og juni 2009.

2. PALESTINSKE KOLLABORATØRER OG ULIKE FORMER FOR KOLLABORATØRVIRKSOMHET

Ulike typer av kollaboratører har eksistert og eksisterer i det palestinske samfunnet. De vanligste formene for kollaboratørvirksomhet, i henhold til Jawwad (2001) og Immigration and Refugee Board of Canada (2004), er som følger:

- *Eiendomsformidlere* (arabisk: *simsar al-ardi*). Dette er palestinere som selger eller formidler palestinske landeiendommer til israelere. Den palestinske nasjonale bevegelsen erklærte sin motstand mot denne formen for kollaboratørvirksomhet allerede i 1935. Samme år ble det utstedt en religiøs uttalelse (*fatwa*) som oppfordret til å drepe palestinere som solgte land til jødene. Denne formen for kollaboratørvirksomhet var særlig utbredt forut for etableringen av staten Israel i 1948, samt etter den israelske okkupasjonen av Vestbredden og Gaza i 1967, men eiendomsformidlere finnes også i dag.
- En annen gruppe av kollaboratører er *informanter* (arabisk: *jasus*) som gir israelske etterretningstjenester informasjon om palestinske grupper og enkeltindivider. Denne formen for kollaboratørvirksomhet regnes fremdeles for å være utbredt i de palestinske områdene.
- En tredje gruppe består av *infiltratører* som infiltrerer palestinske organisasjoner med det formål å skaffe israelerne sensitiv informasjon om organisasjonen. Også denne formen for kollaboratørvirksomhet regnes for å være utbredt fremdeles.

- *Mellommenn* er betegnelsen på palestinere som, gjennom sine forbindelser til de israelske okkupasjonsmyndighetene, hjelper andre palestinere med å ordne tillatelser og andre formaliteter.
- *Økonomiske kollaboratører* er palestinere som markedsfører israelske produkter eller forsøker å selge israelske produkter kamuflert som palestinske produkter i og utenfor de palestinske områdene eller, som aktivt motarbeider salg av palestinske produkter.
- *Politiske kollaboratører* er palestinske politikere som på ulike måter motarbeider den palestinske nasjonalbevegelsen.¹
- *Våpnede kollaboratører* er betegnelsen på palestinere som er bevæpnet av, og opererer sammen med, israelske styrker i forbindelse med israelske militære aksjoner i de palestinske områdene².

Mellommenn, økonomiske kollaboratører, politiske kollaboratører og våpnede kollaboratører var mer utbredt før Oslo-avtalen, og finnes kun i liten grad i dag (Jawwad 2001; Immigration and Refugee Board of Canada 2004).

Under den første Intifadaen ble kollaboratørbegrepet utvidet til også å omfatte ”umoralsk opptreden” som bryter med familienes ære, salg og bruk av narkotika, samt tyveri og annen ordinær kriminell virksomhet (Lia 2006, s. 56). Ifølge en palestinsk akademiker (samtale i Ramallah, mars 2008), blir ikke ordinær kriminalitet eller ”umoralsk opptreden” ansett som kollaboratørvirksomhet i dag.

2.1 ISRAELSK REKRUTTERING AV INFORMANTER

Årsakene til at enkelte palestinere har bedrevet kollaboratørvirksomhet er kompliserte og sammensatte. Israelske sikkerhetsstyrker skal ha presset palestinere på ulike måter til å samarbeide. Ifølge Cohen og Dudai (2005, s. 233) samarbeider enkelte palestinere med den israelske etterretningstjenesten frivillig, men majoriteten blir presset til å samarbeide. Det er kjent at de israelske sikkerhetstjenestene har tilbudt, og tilbyr, goder til palestinere som er villige til å samarbeide, enten i form av pengebeløp eller i form av tillatelser og lisenser, slik som tillatelser til å arbeide i Israel, innvilgelse av familiegjenforening med ektefeller utenfor de palestinske områdene, eller bistand med å få på plass medisinsk behandling for syke familiemedlemmer ved israelske sykehus (Cohen & Dudai 2005, s. 233-234; Di-Capua 2007; Immigration and Refugee Board of Canada 2004).

Ifølge en representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon (samtale i Ramallah, mars 2008), forekommer det at palestinere som stoppes for kontroll ved

¹ Ifølge en FN-ansatt i Gaza (samtale i Jerusalem, mars 2008), blir enkelte grupper assosiert med Fatah sett på som kollaboratører i Gaza i dag. I tillegg blir president Abbas og Vestbredden-regjeringen i økende grad sett på som kollaboratører fordi de er i dialog med Israel, samtidig som befolkningen i Gaza fortsetter motstandskampen mot Israel med militære midler.

² På slutten av 1970-tallet opprettet Israel en egen palestinsk politisk organisasjon omtalt som ”The village leagues”, som skulle være en pro-israelsk motvekt mot PLO i de palestinske områdene. Medlemmene av organisasjonen fikk bære våpen. Denne organisasjonen og andre israelske nettverk av våpnede og politiske kollaboratører smuldret imidlertid bort i forbindelse med den første intifadaen (1987-1993) (Cohen & Dudai 2005, s. 232).

israelske militære kontrollposter på Vestbredden blir forsøkt presset til kollaboratørvirksomhet.

Physicians for Human rights - Israel (2008, s. 17-18) har dokumentert hvorledes den israelske etterretningsorganisasjonen General Security Services ("Shabak") under avhør på grenseovergangen mellom Gaza og Israel presser pasienter fra Gaza som søker legebehandling i Israel til å bli informanter, og setter samarbeid som betingelse for innreisetillatelse til Israel. Ifølge representanter for organisasjonen (samtale i Tel Aviv, juni 2009) gjaldt dette om lag 10 % av pasientene fra Gaza som skulle til Israel for legebehandling. De antok at pasienter fra Vestbredden kunne bli utsatt for lignende vervingsforsøk, men hadde ikke oversikt over omfanget.

Det foreligger også indikasjoner på at den israelske etterretningen har fengslet palestinere som nekter å samarbeide med etterretningen (Cohen & Dudai 2005, s. 234).

2.2 ISRAELSK BESKYTTELSE AV KOLLABORATØRER

Grunnet represalier fra det palestinske samfunnet, har israelske myndigheter tatt grep for å beskytte kollaboratørene. Hundrevis av eksponerte kollaboratører har blitt flyttet fra Vestbredden og Gaza og bosatt innenfor Israels grenser (Cohen & Dudai 2005, s. 239).³ De fleste skal ha blitt utstyrt med blå identitetskort tilsvarende identitetskortene til palestinere i Øst-Jerusalem og har blitt bosatt i enten Jerusalem eller i Nasareth (PHRMG 2001).⁴ Det er ikke kjent eksakt hvor mange mennesker dette dreier seg om.

Kollaboratørene som flyttes til Israel har fått økonomisk støtte til å etablere seg på nytt, samt rett til sosialytelser og andre offentlige tjenester. Mange skal også ha fått bistand av sosialarbeidere, psykologer og advokater til å tilpasse seg et liv i Israel. Livssituasjonen for denne gruppen er likevel langt fra problemfri. Mange føler seg isolert da de ofte er fullstendig avskåret fra sitt tidligere liv, og mange klager over at de ikke har mottatt nok økonomisk støtte til å kunne leve et verdig liv (Cohen & Dudai 2005, s. 239, PHRMG 2001). Ifølge en israelsk akademiker som har forsket på situasjonen for palestinske kollaboratører (samtale i Jerusalem, juni 2009), har kollaboratørene som gis beskyttelse i Israel anledning til å ta med seg sin nærmeste familie, dvs. ektefelle og barn, men normalt ikke medlemmer av den utvidede familien slik som søsken.⁵ Mange velger likevel å flytte alene og la ektefelle og barn bli igjen i de palestinske områdene på grunn av den store belastningen det innebærer for familien å bryte opp og begynne et helt nytt liv i Israel. Dette medfører imidlertid at den som flytter normalt får store vanskeligheter med å opprettholde regelmessig kontakt med familien.

³ Etter utbruddet av den første intifadaen i 1987 ble også to landsbyer, Fahma i Jenin-området på Vestbredden og landsbyen Dihiniye på Gazastripen, gjort om til særlig beskyttede områder hvor kollaboratører ble bosatt (Jawwad 2001). Kollaboratørene som bodde i disse to landsbyene er nå flyttet til Israel.

⁴ Israel annekterte Øst-Jerusalem etter okkupasjonen i 1967. Palestinerne i disse bydelene ble registrert i et eget folkeregister og fikk utstedet egne blå identitetskort. De er ikke underlagt de palestinske selvstyremyndighetene. For mer informasjon om Øst-Jerusalem; se Landinfo (2009).

⁵ Ifølge den israelske akademikeren, kan søsken av eksponerte kollaboratører av og til selv risikere å bli beskyldt for kollaboratørvirksomhet på grunn av familietilknytningen.

2.2.1 Hvem gis beskyttelse i Israel?

Etter at Oslo-avtalen ble undertegnet i 1993 etablerte israelske myndigheter en egen administrasjon som fikk ansvaret for ”rehabilitering” av kollaboratører, dvs. gjenbosetting og integrering i Israel (PHRMG 2001). Ifølge en israelsk akademiker som har forsket på situasjonen for palestinske kollaboratører (samtale i Jerusalem, juni 2009), har det vært israelsk praksis helt siden 1947 å tillate palestinske kollaboratører beskyttelse i Israel. Denne muligheten er imidlertid ikke åpen for alle som føler seg truet. Når israelske myndigheter vurderer enkeltsaker, blir etterretningstjenesten (General Intelligence Service ”Shabak” eller en av de andre etterretningstjenestene) bedt om å uttale seg. Enkelte kollaboratører har kun møtt etterretningsoffiserer et par ganger og aldri gitt fra seg informasjon som anses som viktig. Andre har aldri hatt direkte kontakt med israelske etterretningsoffiserer, men har gitt fra seg sensitiv informasjon via andre palestinske kollaboratører. Disse gruppene blir ikke nødvendigvis ansett for å ha bistått Israel og risikerer således avslag på sine søknader om gjenbosetting, til tross for at de risikerer forfølgelse i sitt nærmiljø. De som nektes opphold i Israel fordi de ikke har vært nyttige for den israelske etterretningstjenesten kan likevel søke om asyl i Israel via det israelske rettssystemet. I slike saker kan dommeren henvise vedkommendes sak til en egen komité som vurderer om det skal gis beskyttelse av humanitære grunner. Palestinere som føler seg (subjektivt) truet eller utsatt, men som ikke kan substansiere dette, blir ofte avvist av komiteen og dermed også av domstolen.

En palestinsk akademiker (samtale i Jerusalem, mars 2008), mente at det tidligere var relativt lett for kollaboratører å flykte til Israel dersom de følte seg truet. Dette har nå blitt vanskeligere grunnet byggingen av separasjonsbarrieren og stengningsregimet som israelske myndigheter har innført.⁶ I tillegg mente han at Israel i dag vegrer seg for å ta ansvaret for kollaboratørene.

3. DEN FØRSTE INTIFADAEN (1987-1993)

Før de palestinske selvstyremyndighetene ble etablert, var det i første rekke de militante palestinske gruppene som sto bak forfølgelse og avstraffelse av kollaboratører. Under den første intifadaen som brøt ut i desember 1987, mistet den israelske okkupasjonsmakten evnen til å gjennomføre regulære politioppgaver i de okkuperte områdene, bl.a. fordi de fleste palestinere som tjenestegjorde i de israelske politistyrkene på Gaza og Vestbredden sa opp sine stillinger i løpet av 1988. ”Sikkerhetsvakumet” ble fylt av palestinske militante grupper som gradvis tok over politioppgavene og som gjorde det til sitt mandat å oppspore og straffe kollaboratører (Lia 2006, s. 51-54).⁷ Anslagsvis 600 til 800 palestinere ble drept av palestinske militante grupper mellom 1987 og 1993 på grunn av

⁶ For mer informasjon om separasjonsbarrieren og stengningsregimet; se Landinfo (2009).

⁷ De militante gruppene gjennomførte også ”folkerettssaker” (”popular trials”) etter oppfordring fra Intifadalederskapet (Unified National Command of the Uprising). Rettssakene ivaretok ingen rettsstandarder. Ofte ble den anklagede funnet skyldig og henrettet umiddelbart. ”Rettssakene” og avrettingene var i noen tilfeller offentlige og fungerte som avskrekking mot potensielle fremtidige kollaboratører (Lia 2006, s. 59-60).

kollaboratørvirksomhet eller mistanke om kollaboratørvirksomhet (Immigration and Refugee Board of Canada 2004; Lia 2006).

Ifølge Lia (2006, s. 64-65), ble følgende reaksjoner benyttet ovenfor kollaboratører under den første intifadaen (1987-1993):

- Kollaboratører ble gitt advarsler, ofte etterfulgt av at den anklagede sto frem offentlig i moskeer eller på offentlige steder og uttrykte anger.
- Stigmatisering og sosial utfrysning, ofte ved at navn på kollaboratører ble offentliggjort på plakater på vegger eller i form av løpesedler.
- Vandalisering av kollaboratørers hus og eiendommer.
- Legemsstraff i form av fysisk vold, knusing av kneskåler eller brekking av ben. Denne formen for straff ble benyttet ovenfor personer som hadde gjort seg skyldige i mindre alvorlige former for kollaboratørvirksomhet.
- Henrettelser, ble i teorien bare benyttet ovenfor personer som hadde gjort seg skyldige i alvorlige former for kollaboratørvirksomhet, slik som å gi Israel informasjon som førte til at palestinere ble drept eller kom i livsfare, eller personer som mottok våpen fra israelerne for selvforsvar.

Rundt 1990 kom de militante gruppene aktiviteter mer og mer ut av kontroll, og under de siste årene av Intifadaen ble i økende grad kollaboratøranklagene benyttet som unnskyldning for drap som i virkeligheten var motivert ut i fra klankonflikter eller politiske uoverensstemmelser (Lia 2006, s. 67).

Det forekom også eksempler på at kollaboratører ble lynsjet av "gatemobb" eller at de ble drept av egen familie, men dette var ikke vanlig og er heller ikke vanlig i dag (Lia 2006, s. 68).⁸

4. TIDEN ETTER ETABLERINGEN AV SELVSTYREMYNDIGHETENE (1994-2000)

Etter at de palestinske selvstyremyndighetene ble etablert i de palestinske områdene i 1994, ble det tatt grep for å få bukt med kollaboratørvirksomheten, samtidig som man forsøkte å stoppe den utbredte volden mot kollaboratører som de militante gruppene sto for. Til en viss grad lyktes de palestinske politi- og sikkerhetsstyrkene med dette. Antallet drap på kollaboratører gikk drastisk ned. Likeledes var det svært få hevendrap på medlemmer av de ulike militsgruppene etter Oslo-avtalen (Lia 2006, s. 326).

⁸ På Gazastripen ble mer enn 600 personer drept på grunn av kollaboratøranklager i løpet av den første intifadaen (1987 – 1993). I omlag halvparten av disse sakene er gjerningsmennene kjent. Kun fem personer ble drept av egen familie eller av enkeltindivider som handlet på egenhånd. De resterende ble drept av de militante gruppene (Lia 2006, s. 68).

4.1 FENGLING OG RETTSFORFØLGELSE

Den første interim avtalen (Gaza-Jeriko), stadfestet at selvstyremyndighetene ikke skulle rettsforfølge kollaboratører, noe som også ble gjengitt i omtrent samme ordelag i den påfølgende interim avtalen i 1995 (Oslo II).⁹ Selvstyremyndighetene valgte å tolke avtalen dit hen at palestinere som hadde drevet kollaboratørvirksomhet før Oslo-avtalen trådte i kraft ikke kunne rettsforfølges. De som fortsatte med å drive kollaboratørvirksomhet etter 1994, kunne man imidlertid rettsforfølge. Denne tolkningen ble valgt fordi avtaleteksten refererte til kollaboratører i fortid, og fordi Israel ikke gikk med på å løslate palestinere som hadde begått voldshandlinger mot Israel etter at Oslo-avtalen trådte i kraft (Lia 2006, s. 327-328; PHRMG 2001).

Under selvstyreadministrasjonens første år, ble det imidlertid ikke holdt rettsaker på grunn av press fra israelsk side. Anholdte kollaboratører ble i stedet sittende arrestert over lange tidsrom uten å bli forelagt formelle siktelsener (Lia 2006, s. 329). Det var i første rekke de palestinske etterretningsorganisasjonene som foretok arrestasjoner og som etterforsket sakene. Mistenkte kollaboratører som befant seg i områder som formelt var utenfor selvstyremyndighetenes politijurisdiksjon (Øst-Jerusalem, samt B- og C-områder) ble i enkelte tilfeller kidnappet av sivilkledd etterretningsoffiserer og brakt til områder under palestinsk kontroll. Mishandling og tortur skal ha vært utbredt ovenfor denne gruppen av arrestanter, spesielt i de innledende delene av etterforskningen, og tilståelser skal ofte ha blitt fremtvunget (PHRMG 2001).

På slutten av 1990-tallet ble enkelte rettsprosesser mot kollaboratører gjennomført av selvstyremyndighetenes domstoler, hhv. sivile domstoler, statens sikkerhetsdomstol og militære domstoler. Både dødsstraffer og fengselsstraffer av varierende lengde ble avsagt. To ulike lover ble benyttet, og benyttes fremdeles, i rettsprosessene mot mistenkte kollaboratører. Disse er henholdsvis PLOs "Palestinske revolusjonære militærlov" fra 1979, og den jordanske straffeloven av 1960 som gjelder for Vestbredden (PHRMG 2001). Den palestinske revolusjonære militærlovens artikkel 131, under overskriften "forræderi", stipulerer dødsstraff for

... anyone who worked for an enemy state or party against the revolution, or made contact with it or with someone working for it to carry out attacks against the revolution ...[who] carry out military operations to harm the military actions of the Palestinian revolution (PHRMG 2001).

Likeledes har den jordanske straffeloven av 1960 bestemmelser vedrørende forbrytelser mot statens sikkerhet (artikkel 107–109), forræderi (artikkel 110–117) samt forbud mot å kontakte fienden med illegale hensikter (artikkel 127–129) (PHRMG 2001).

4.2 KONTRASPIONASJE

Ifølge Lia (2006, s. 342-344), forsøkte de palestinske sikkerhetsstyrkene aktivt å "snu" kollaboratører for å få dem til å arbeide som dobbeltagenter. Dobbeltagentene ble ofte vervet under avhør hos de palestinske sikkerhetstjenestene. Det å samtykke

⁹ I Gaza-Jerico Agreement, Art. XX (4), sitert i Lia (2006, s. 327), heter det at den palestinske siden skulle:

... commit itself to solving the problem of those Palestinians who were in contact with the Israeli authorities, [...] and until an agreed solution is found, the Palestinian side undertakes not to prosecute these Palestinians or harm them in any way.

ble en måte å rehabilitere sitt navn og rykte på. Mange kollaboratører meldte seg selv til palestinske sikkerhetsstyrker på 1990-tallet i håp om å renske seg, og en del gikk sågar med på å gjennomføre voldelige aksjoner mot sine israelske føringsoffiserer eller andre israelske etterretningsagenter.

Ifølge en representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon (samtale i Ramallah, juni 2009) forsøker de palestinske sikkerhetsstyrkene også i dag å vende om kollaboratører, enten med tanke på å benytte dem som dobbeltagenter og/eller i forsøk på å ”rehabiliterer” dem.

5. AL-AQSAINFADAEN OG SITUASJONEN I DAG (2000-2009)

I 2000 brøt det på ny ut et stort opprør i de palestinske områdene, den såkalte Al-Aqsaintifadaen. Opprøret førte til at fredssamtalene mellom Israel og de palestinske selvstyremyndighetene brøt sammen. Infrastruktur tilhørende de palestinske politi- og sikkerhetsstyrkene ble ødelagt gjennom israelsk bombing, og Israel reokkuperte en periode de palestinske byene på Vestbredden.

5.1 UTENOMRETTLIG STRAFF FRA MILITANTE GRUPPER

Utenomrettslige drap mot mistenkte kollaboratører tiltok etter utbruddet av Al-Aqsaintifadaen i 2000, og tallet på drepte var høyt, spesielt i perioden 2001 til 2004, dog ikke så høyt som under den første intifadaen. Etter 2004 avtok omfanget. Bortsett fra krigen i Gaza i desember og januar 2008/2009, har det vært svært få utenomrettslige drap på kollaboratører de siste årene. I henhold til tall fra B'Tselem (u.å.) ble 120 palestinere drept som følge av mistanke om kollaboratørvirksomhet mellom utbruddet av den siste intifadaen i september 2000 og utgangen av november 2008. De aller fleste ble drept mellom 2001 og 2004. Kun to personer ble drept i hele 2007 og ingen i løpet av de elleve første månedene av 2008. Til sammenligning ble anslagsvis 600-800 palestinere drept som følge av kollaboratøranklager under den første intifadaen (Immigration and Refugee Board of Canada 2004; Lia 2006).

Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen til Vestbredden i mars 2008 og juni 2009, gav uttrykk for at det var langt mindre represalier mot kollaboratører i dag enn under den første intifadaen og under de første årene av den siste intifadaen (Al-Aqsaintifadaen). En diplomatisk kilde i Jerusalem (samtale i Jerusalem, juni 2009) mente at det kunne være tilfeller som ikke ble fanget opp av de lokale menneskerettighetsorganisasjonene, og at B'Tselems statistikk således underrapporterte. Ingen av samtalepartnerne kjente imidlertid til konkrete eksempler på utenomrettslige drap de siste årene bortsett fra under og umiddelbart etter krigen i Gaza i desember og januar 2008/2009. Ifølge en israelsk akademiker som har forsket på palestinske kollaboratører, fluktuerer antallet utenomrettslige drap på kollaboratører i takt med den generelle sikkerhetssituasjonen. I særlig voldelige perioder, som under den siste intifadaen (2000-2004) og under den siste krigen i Gaza, risikerer kollaboratører å bli drept. Under roligere perioder er denne risikoen mindre.

Det finnes også andre årsaker til at drap på kollaboratører er mindre utbredt i dag. En grunn kan, ifølge en FN-ansatt i Gaza (samtale i Jerusalem, mars 2008), være at de virkelig store kollaboratørene ble drept eller re-lokalisert til Israel allerede i forbindelse med den første intifadaen fra 1987 til 1993.

Ifølge representanter for to ulike palestinske menneskerettighetsorganisasjoner (samtaler i Ramallah, mars 2008), vil reaksjonene fra selvstyremyndighetene, og fra befolkningen for øvrig, avhenge av kollaboratørvirksomhetenes art og omfang. Mange som blir beskyldt for "mindre alvorlige" former for kollaboratørvirksomhet, risikerer kun å bli sosialt isolert. I en e-post til Landinfo i august 2008, opplyste en av disse representantene at sosial isolasjon normalt får mer alvorlige følger på landsbygda hvor "alle" kjenner hverandre. I byene vil personer som mistenkes for kollaboratørvirksomhet i større grad kunne unngå problemene fordi det der er lettere å være anonym. Det finnes for øvrig eksempler på at kollaboratører har renavasket seg og blitt reintegrert i sitt lokalsamfunn ved offentlig å gi uttrykk for anger. En av representantene (samtale, juni 2009) mente også at det palestinske samfunnet har en mindre aggressiv innstilling til kollaboratører i dag enn tidligere, og de som arresteres kan løslates igjen dersom de uttrykker anger og er villige til å avstå fra lignende aktivitet i fremtiden. Både selvstyremyndighetene og de militante gruppene er i dag villige til å tilgi kollaboratører som angrer og gir uttrykk for at de vil avstå fra kollaboratørvirksomhet i fremtiden.

Ved mer alvorlige former for kollaboratørvirksomhet kan man imidlertid fremdeles risikere drap. Dette gjelder personer som selger land til israelere eller personer som deltar i, eller gir informasjon som leder til, israelske målrettede drap på palestinske aktivister. Representantene for de to palestinske menneskerettighetsorganisasjonene mente at risikoen for å bli drept som følge av denne formen for kollaboratørvirksomhet fremdeles var til stede i dag, selv om det har vært få slike saker de siste årene.

Ifølge en israelsk akademiker som har forsket på palestinske kollaboratører (samtale i Jerusalem, juni 2009), klarer enkelte kollaboratører å bli boende i sitt nærmiljø også etter at de blir eksponert. Evnen til å bli boende er avhengig av vedkommendes posisjon i samfunnet. Eksempler på kollaboratører som har kunnet fortsette sitt gamle liv, er medlemmer av enkelte kriminelle nettverk eller foretningmenn som driver næringsvirksomhet i sitt lokalmiljø og som mange i lokalmiljøet er avhengig av for sitt levebrød. Antagelig lever noen av disse kollaboratørene i konstant frykt for å bli utsatt for represalier.

5.1.1 Reaksjoner mot kollaboratører i forbindelse med krigen i Gaza vinteren 2008/2009

I forbindelse med den israelske krigføringen på Gazatripen i desember og januar 2008/2009, ble flere titalls kollaboratørmistenkte drept av militante grupper samt medlemmer av de Hamas-kontrollerte palestinske sikkerhetsstyrkene (Amnesty International 2009). 28. desember 2008 bombet Israel Sentralfengselet i Gaza og en rekke innsatte rømte. Ifølge Independent Commission for Human Rights (ICHR 2009a) ble 22 av disse drept av uidentifiserte militante grupper de påfølgende dagene. Ifølge Palestinian Centre for Human Rights (PCHR 2009) var tallet minst sytten. Av disse sytten hadde fire mottatt dødsdommer på grunn av kollaboratørvirksomhet. Ytterligere syv av de drepte hadde sittet i Sentralfengselet

mistenkt for kollaboratørvirksomhet. I tillegg ble minst ni andre palestinere drept av militante grupper på Gazastripen mens krigshandlingene pågikk. Minst to av disse var mistenkt for kollaboratørvirksomhet (PCHR 2009).

5.2 FENGLING OG RETTSFORFØLGELSE I DAG

En rekke palestinere ble arrestert av selvstyremyndighetene i løpet av 2007 og 2008 anklaget for kollaboratørvirksomhet. Ifølge U.S. Department of State (2008, s. 39; 2009, s. 39), ble mindre enn hundre personer arrester på grunnlag av kollaboratøranklager i 2007, mens 22 personer ble arrestert på grunnlag av slike anklager i 2008. Dette indikerer en nedgang i antall arrestasjoner fra 2007 til 2008. Det fremgår ikke hvor mange av de arresterte som har blitt stilt for retten.

Ifølge en representant for en av de palestinske menneskerettighetsorganisasjonene (samtale i Ramallah, juni 2009), fremstilles kollaboratører både for sivile og for militære domstoler. Det finnes ikke klare prosedyrer for hvilke saker som havner hvor, men normalt blir de som anklages for alvorlig kollaboratørvirksomhet fremstilt for militærdomstoler, mens mindre alvorlige anklager går for sivile domstoler.

Ifølge U.S. Department of State (2008, s. 36), ble en rekke kollaboratørmistenkte i Gaza løslatt fra fengsel etter at Hamas tok over makten sommeren 2007.

En FN-ansatt i Gaza (samtale i Jerusalem, mars 2008), opplyste at de fleste kollaboratørsakene på Gazastripen i dag blir tatt hånd om av al-Qassambrigadene og ikke av det ordinære politiet. Kollaboratørene blir arrestert, avhørt og i enkelte tilfeller utsatt for mishandling og tortur. Noen få skal ha blitt drept.

5.3 DØDSSTRAFF

I en rekke kollaboratørsaker har palestinske domstoler idømt dødsstraff. Ifølge en representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon (samtale i Ramallah, mars 2008), hadde om lag 50 innsatte fått dødsdommer, og mange av disse var dømt på bakgrunn av kollaboratørvirksomhet.

Ifølge en oversikt utarbeidet av bl.a. B'Tselem (u.å.), har 71 personer blitt dømt til døden ved de palestinske selvstyremyndighetenes domstoler mellom 1995 og 2008. Av disse har minst 27 blitt dømt på grunn av "kollaboratørvirksomhet" og "fjendtlighet". De første dødsdommene i kollaboratørsaker ble avsagt i 2000, etterfulgt av en rekke dødsdommer i tidsrommet 2001 til 2004. I 2005 ble kun en dødsdom avsagt, og i 2006 og 2007 ble ingen personer dømt til døden. Praksisen med å idømme dødsstraff ble imidlertid gjenopptatt i 2008, da syv personer ble dømt til døden, hvorav minst tre ble dømt på bakgrunn av kollaboratøranklager (B'Tselem u.å.). Mellom januar og juli 2009 har minst tre personer blitt dømt til døden på grunnlag av kollaboratøranklager, to i Hebron og en i Gaza (ICHR 2009a; ICHR 2009b; ICHR 2009c).

Ifølge B'Tselem (u.å.) har tretten dødsdommer blitt eksekvert. Den siste var i 2005. Ifølge en representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon (samtale i Ramallah, mars 2008), vil de andre dødsdommene antagelig ikke bli fullbyrdet grunnet internasjonalt press. Fullbyrdelse av en dødsdom krever presidentens godkjenning.

6. FALSKE ANKLAGER OM KOLLABORATØRVIRKSOMHET

Som nevnt i kapittel 3, ble en del palestinere feilaktig anklaget for kollaboratørvirksomhet under den første intifadaen. Ifølge en representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon (samtale i Ramallah, mars 2008), har dette også skjedd senere, men det har vært få slike saker de siste årene. Han anslo at det kun dreide seg om et par saker i året. Det finnes eksempler på at bl.a. Al-Aqsabrigadene har stemplet palestinere som kollaboratører for å dekke over at de ble drept av andre årsaker.

Israelske fengsler er ett av stedene hvor kollaboratører blir rekruttert. Ifølge en analytiker tilknyttet Crisis Group (samtale i Jerusalem, mars 2008) har det forekommet at palestinere som har sittet i israelske fengsler et par uker for så å bli løslatt, har blitt mistenkt for å ha latt seg verve. Det er uklart hvor alvorlige konsekvenser dette vil kunne få for personene det gjelder.

Ingen av Landinfos samtalepartnere under tjenestereisen i mars 2008 og juni 2009 var kjent med tilfeller hvor palestinere ble mistenkt for kollaboratørvirksomhet alene på bakgrunn av å inneha tillatelse til å arbeide i Israel.

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2009, 10. februar). *Hamas' deadly campaign in the shadow of the war in Gaza*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE21/001/2009/en> [lastet ned 17. august 2009]
- B'Tselem (u.å.). *Statistics*. Jerusalem: B'Tselem. Tilgjengelig fra <http://www.btselem.org/english/statistics/Index.asp> [lastet ned 24. februar 2009]
- Cohen, H. & Dudai, R. (2005). Human rights dilemmas in using informers to combat terrorism: The Israeli-Palestinian case. *Terrorism and Political Violence*, 17, 229-243.
- Di-Capua, Y. (2007, mai). The intimate history of collaboration: Arab citizens and the state of Israel. *Middle East Report Online*. Tilgjengelig fra http://www.merip.org/mero/interventions/di-capua_interv.html [lastet ned 19. mai 2008]
- ICHR, dvs. Independent Commission for Human Rights (2009a). *Monthly report on violations of human rights and freedoms in the PNA-controlled territory January 2009*. Ramallah: ICHR. Tilgjengelig fra <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-1-09.pdf> [lastet ned 5. mars 2009]
- ICHR (2009b). *Monthly report on violations of human rights and freedoms in the PNA-controlled territory February 2009*. Ramallah: ICHR. Tilgjengelig fra <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-2-09.pdf> [lastet ned 25. mars 2009]
- ICHR (2009c). *Monthly report on violations of human rights and freedoms throughout the PNA-controlled territory April 2009*. Ramallah: ICHR. Tilgjengelig fra <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-4-09.pdf> [lastet ned 13. august 2009]
- Immigration and Refugee Board of Canada (2004, 26. april). *Palestine: information on Palestinians collaborating or suspected of collaborating with Israelis; treatment of suspected collaborators by Palestinian militant groups in the Occupied Territories*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig fra http://www2.irb-cisr.gc.ca/en/research/rir/index_e.htm?action=record.viewrec&gotorec=437163 [lastet ned 27. mars 2009]
- Jawwad, A. (2001, februar). *The issue of collaborators in Palestine. The classification and recruitment of collaborators*. Jerusalem: PASSIA. Tilgjengelig fra http://www.passia.org/publications/dialogue_series/collaborators/saleh.html [lastet ned 18. august 2009]
- Landinfo (2009, 4. februar). *Levekårs- og sikkerhetssituasjonen i De palestinske områdene*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/772/1/772_1.pdf [lastet ned 27. mars 2009]

- Lia, B. (2006). *A Police Force without a State. A History of the Palestinian Security Forces in the West Bank and Gaza*. Reading, UK: Ithaca.
- PCHR, dvs. Palestinian Centre for Human Rights (2009, 3. februar). *PCHR special report, February 2009. Inter-Palestinian human rights violations in the Gaza strip*. Gaza: PCHR. Tilgjengelig fra http://www.pchrgaza.org/files/Reports/English/pdf_spec/Increase_rep.pdf [lastet ned 5. mars 2009]
- PHRMG, dvs. Palestinian Human Rights Monitoring Group (2001, juli). Human rights and legal position of Palestinian “collaborators”. *The Palestinian human rights monitor 5(3)*. Tilgjengelig fra <http://www.phrmg.org/monitor2001/jul2001.htm> [lastet ned 16. februar 2008]
- Physicians for human rights – Israel (2008, august). *Holding health to ransom. GSS interrogation and extortion of Palestinian patients at Erez crossing*. Tel Aviv: Physicians for human rights – Israel. Tilgjengelig fra http://www.phr.org.il/phr/files/articlefile_1217866249125.pdf [lastet ned 13. februar 2009]
- U.S. Department of State (2008, 11. mars). *Israel and the occupied territories. Country report on human rights practices – 2007*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2007/100597.htm> [lastet ned 6. mai 2008]
- U.S. Department of State (2009, 25. februar). *Israel and the occupied territories. Country report on human rights practices – 2008*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/nea/119117.htm> [lastet ned 20. mars 2009]

Muntlige kilder

- Analytiker tilknyttet Crisis Group. Samtale i Jerusalem mars 2008.
- Diplomatsk kilde i Jerusalem. Samtale i Jerusalem juni 2009.
- FN-ansatt i Gaza. Samtale i Jerusalem mars 2008.
- Israelsk akademiker som har forsket på situasjonen for palestinske kollaboratører. Samtale i Jerusalem juni 2009.
- Palestinsk akademiker. Samtale i Jerusalem mars 2008.
- Representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon. Samtaler i Ramallah mars 2008 og juni 2009, samt e-post i august 2008.
- Representant for en palestinsk menneskerettighetsorganisasjon. Samtale i Ramallah mars 2008.
- Representanter for Physicians for Human Rights – Israel. Samtale i Tel Aviv juni 2009.